

Nr 328.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av vissa riktlinjer för penninglotteriväsendet; given Stockholms slott den 7 november 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 november 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Enligt beslut vid 1938 års riksdag omhänderhaves penninglotterirörelsen i Sverige av Svenska penninglotteriet aktiebolag. Med anledning av proposition i ämnet (nr 24) godkände samma års riksdag vissa riktlinjer för utövan- det av nämnda rörelse (r. skr. nr 132).

Omförmälda proposition grundade sig på ett förslag av särskilda sakkun- niga, den s. k. statslotteriutredningen. Vid anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t anförde dåvarande chefen för handelsdepartementet till det vid propo- sitionen fogade statsrådsprotokollet bland annat följande:

Det svenska penninglotteriets omslutning bör uppenbarligen icke av stats- makterna bestämmas till ett fast lottantal per dragning en gång för alla eller

ens för en mera avsevärd tid. Det synes böra överlätas åt det förvaltningsorgan, som för framtiden får handhava lotteriföretagets skötsel, att — med anpassning efter växlingarna i efterfrågan å lottsedlar — variera omslutningen inom vissa av Kungl. Maj:t tillsvidare för viss tidsperiod angivna gränser. Statslotteriutredningen har föreslagit, att denna »elasticitet» i omfattningen skulle anordnas på sådant sätt, att till varje dragning skulle tillhandahållas ett praktiskt taget obegränsat antal lottsedlar, och att dragningen därefter skulle omfatta endast de lotter, som verkligen försålts. Genomförandet av ett sådant system har synt mig bliva förenat med alltför stora svårigheter, särskilt av teknisk natur. Jag vill i stället förorda, att Kungl. Maj:t från början fastställer för olika försäljningsalternativ beräknade fasta lotteriplaner, mellan vilka lotteriets styrelse skall äga att välja och inom vilka dragningen skall avse såväl sålda som osålda lotter. De lotteriplaner, som lotteriförvaltningen sålunda skulle bemyndigas att för de olika dragningarna tillämpa, synas förslagsvis böra vara åtskilda av intervaller om 25,000 lotter och kunna lämpligen tillsvidare variera mellan lägst 250,000 och högst 400,000 lotter. Vid kraftigare rubbningar i efterfrågan bör Kungl. Maj:t kunna medgiva särskilda ändringar uppåt eller nedåt i fråga om gränserna för lotteriets omslutning. Dock synas lotteridragningar av större omfattning än 500,000 lotter icke böra beviljas.

Statslotteriutredningen har ansett sig kunna räkna med att antalet försålda lotter med tillämpning av s. k. elastisk lotteriplan under var och en av de närmaste månaderna efter omorganisationen skulle bliva i genomsnitt 375,000. Med hänsyn särskilt till vad föreståndaren för penninglotteriernas expedition anfört i ämnet, finner jag emellertid försiktigheten bjuda, att man åtminstone för den närmaste framtiden icke räknar med större lottförsäljning än i medeltal 325,000 lotter till varje dragning.

I anslutning till vad jag förut anfört rörande lotteriplaner med olika lottantal föreslår jag, att Kungl. Maj:t för var och en av dessa planer från början fastställer en särskild vinstplan. Med tanke på den utländska konkurrensen synes lämpligt, att, åtminstone för den närmaste framtiden, förhållandet mellan sammanlagda vinstvärdet och sammanlagda lottvärdet fastställs till omkring 65 %, och att vinstchansen bestämmas till omkring 10 %. Tillräcklig anledning synes mig knappast föreligga, att, på sätt de sakkunniga föreslagit, frånga nu gällande vinstplan i fråga om de särskilda vinsternas värder. Särskilt om man tager i betraktande att det konkurrerande danska lotteriet i de högre klasserna rör sig med vinster om såväl 100,000 som 150,000 och 250,000 kronor torde det få anses mindre välbetänkt att sänka högsta vinstens värde under det i de svenska penninglotterierna vanliga. Jag förordar alltså bibehållandet av en 100,000-kronorsvinst i varje dragning.

I sin skrivelse i ämnet anförde riksdagen bland annat:

Beträffande lotteriets omfattning ansluter sig riksdagen till departementschefens förslag därom, att Kungl. Maj:t från början fastställer för olika försäljningsalternativ beräknade fasta lotteriplaner, mellan vilka lotteriets styrelse skall äga att välja och inom vilka dragningen skall avse såväl sålda som osålda lotter. Liksom departementschefen finner riksdagen försiktigheten bjuda, att man åtminstone för den närmaste framtiden icke räknar med större lottförsäljning än i medeltal 325,000 lotter till varje dragning.

Statslotteriutredningen hade beträffande vinstplanen föreslagit, att högsta vinsten borde fastställas till 50,000 kronor. Riksdagen, som finner bärande skäl tala för att högsta vinsten icke bestämmas till lägre belopp än motsvarande vinst i nuvarande penninglotterier, ansluter sig till departementschefens förslag, att nämnda vinst fastställs till 100,000 kronor.

I fråga om vinstplanen i övrigt har departementschefen icke funnit anledning föreligga att frångå, vad som nu gäller i fråga om de särskilda vinsternas valörer. Riksdagen vill emellertid för sin del ifrågasätta, huruvida icke lämpligen efter högsta vinsten borde upptagas två vinster å 50,000 kronor vardera med den jämkning å vinstplanen, att antalet vinster å 10,000 kronor minskas med en. Riksdagen har nämligen den meningen, att en dylik anordning skulle icke oväsentligt stärka det föreslagna statslotteriets konkurrenskraft gentemot de utländska lotterierna.

Med anledning av vad sålunda förekommit medgav Kungl. Maj:t genom resolution den 26 augusti 1938, att Svenska penninglotteriet aktiebolag finge tillsvidare under åren 1939—1943 bedriva penninglotterirörelse under villkor bland andra att lotteri för allmänheten anordnades med dragning varje månad, att lottpriset utgjorde 10 kronor samt att bolaget till varje dragning, beroende på väntad efterfrågan, tillhandahölle lotter till ett belopp, som tillsvidare skulle motsvara högst 400,000 hellotter. Den 30 september 1938 fastställde Kungl. Maj:t vinstplaner för dragningen med högst nämnda antal lotter att tillämpas tillsvidare.

Genom resolution den 24 februari 1939 har Kungl. Maj:t, då det i resolutionen den 26 augusti 1938 bestämda högsta antalet lotter ej väntades tillgodose efterfrågan, medgivit bolaget att tillsvidare i mån av behov tillhandahålla lotter vid varje dragning till ett antal motsvarande högst 500,000 hellotter. Samtidigt har Kungl. Maj:t fastställt vinstplaner att tillämpas vid det sålunda medgivna ökade lottantalet.

I skrivelse den 27 oktober 1941 har *Svenska penninglotteriet aktiebolag* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva höjning av lottantalet per dragning utöver nu fastställt maximum av 500,000 samt i anslutning därtill fastställa vissa nya vinstplaner för dragningar om 400,000—600,000 lotter, med rätt dock för bolaget att, vad beträffar dragning med redan förut medgivet lottantal, fortfarande, om så funnes lämpligt, tillämpa tidigare fastställda vinstplaner.

Till utveckling av sitt förslag anför bolaget följande:

Med hänsyn till väntad efterfrågan på lotter hade bolagets styrelse bestämt antalet lotter till dragningarna i lotteriet sålunda:

Dragningarna under mån.:	Antal lotter:
Januari 1939	350,000
februari 1939	375,000
mars—april 1939	400,000
maj 1939	425,000
juni 1939—april 1940	450,000
maj 1940—augusti 1940	400,000
september 1940—februari 1941	450,000
mars 1941—augusti 1941	475,000
september 1941—november 1941	500,000.

Såsom härav framginge hade lottantalet sedan septemberdragningen 1941 uppgått till det högsta medgivna eller 500,000. Även efter denna höjning av lottantalet hade lottsdelarna liksom förut under den tid, bolaget bedrivit sin verksamhet, slutsålts inom loppet av en eller ett par dagar. Med den steg-

rade efterfrågan, som vid försäljningen av lottsedlar till de senaste dragningarna gjort sig gällande, hade det framstått såsom möjligt att försälja ytterligare lottsedlar. I händelse eller än mer stegrad efterfrågan skulle göra sig gällande i fortsättningen, borde därför enligt styrelsens uppfattning bolaget tillförsäkras rätt att efter omständigheterna höja lottantalet över det nu fastställda maximum, 500,000.

I samband med frågan om en utökning av lottantalet hade bolagets styrelse upptagit till övervägande frågan om en uppdelning av lotterna i två lika stora serier, serie A och serie B. Dragningsförfarandet borde härvid tillgå så, att lotthjulet innehölle nummerlappar, motsvarande halva antalet i dragningen deltagande lotter; och utfallen vinst borde tillkomma innehavare av lottsedel i såväl A- som B-serien med nummer, motsvarande det å den utdragna nummerlappen angivna. Även vid en dylik ordning kunde ur dragningsteknisk synpunkt den nuvarande bestämmelsen om en enda vinst å 100,000 kronor bibehållas. När vid dragningen denna vinst utfölle, finge man i sådant fall genom särskild lottdragning avgöra, om vinsten å 100,000 kronor skulle tillfalla innehavaren av lottsedeln med det utdragna numret i A-serien eller i B-serien; den härvid förlorande borde emellertid jämväl erhålla en högre vinst.

Såsom grundval för bedömandet av frågan om vinstplanernas utformning vid högre lottantal hade styrelsen ansett sig böra lägga alternativa förslag, betecknade alt. I, II och III samt avsedda att tillämpas vid dragningar i lotteriet med 500,000, 525,000, 550,000, 575,000 eller 600,000 lotter. Enligt samtliga alternativ uppginge liksom nu vinsternas antal till 10 procent av antalet lotter; och vinsternas sammanlagda värde motsvarade ock liksom nu 66 procent av lotternas sammanlagda värde.

Alt. I hade uppgjorts med utgångspunkt från att lotterna icke uppdelades i serier. Enligt detta alternativ hade vinstplanerna utbyggt efter samma schema, som följts beträffande dragningarna med lottantal mellan 250,000—500,000. I varje dragning skulle sålunda även vid högre lottantal nuvarande ordning med en vinst å 100,000 kronor och två vinster å 50,000 kronor bibehållas.

Alt. II kunde vinna tillämpning såväl vid ett system med lotter i endast en serie som vid ett system med uppdelning av lotterna i två lika stora serier. Detta alternativ upptog en vinst å 100,000 kronor och tre vinster å 50,000 kronor. Denna ökning i antalet vinster å 50,000 kronor från två till tre medförde en något ändrad fördelning av vinstsumman i övrigt å de särskilda valörerna. Vid uppdelning enligt detta alternativ av lotterna i två lika stora serier borde, när vid dragning högsta vinsten utfölle, särskild lottdragning verkställas för bestämmande av om innehavare av lott i A- eller B-serien med det vinnande numret skulle erhålla högsta vinsten 100,000 kronor; innehavaren av lotten i den härvid förlorande serien borde erhålla vinst å 50,000 kronor.

Alt. III förutsatte en uppdelning av lotterna i två lika stora serier med samma vinstantal och samma vinstvalörer i båda serierna. Detta alternativ upptog två vinster å 100,000 kronor och två vinster å 50,000 kronor samt i övrigt i förhållande till alt. II smärre jämkningar beträffande vinstsummans fördelning å övriga valörer. Skillnaden i vinstantal mellan två intilliggande vinstplaner vore enligt alt. II och III densamma för de särskilda valörerna.

Efter ingående övervägande av de här framlagda alternativen hade styrelsen funnit sig höra obetingat förorda alt. III. Avgörande för styrelsens ställningstagande härutinnan hade varit följande. Nu fastställda högsta lottantalet 500,000 med lotter i en enda serie medförde ett synnerligen omfattande kontrollarbete vid dragningsförfarandet och dragningslistans färdigställan-

de, ett kontrollarbete, som, då lottförsäljning och dragning skedde varje månad, måste utföras inom några få dagar. Redan ur kontrollsynpunkt, vilken måste tillmätas stor betydelse, vore det därför angeläget att vid höjning av lottantalet frångå systemet med en lottserie och övergå till ett system med två lika stora lottserier. Vid utökning av lottantalet över 500,000 utan uppdelning av lottnumren i serier komme dragningarna att taga ännu en dag i anspråk. Skulle såsom då bleve fallet dragningslistan innehålla mer än 50,000 nummer, erfordrades av tryckeritekniska skäl ytterligare två dagar för dragningslistans färdigställande. Om en uppdelning i serier icke genomfördes, komme sålunda vid utökat lottantal utgivningsdagen för dragningslistan att med nödvändighet framflyttas tre dagar, ett förhållande som för organisationen av lotteriet icke vore önskvärt och som hos allmänheten kunde komma att giva anledning till missnöje. För en övergång till ett system med två lika serier talade även att dragningsförfarandet i sin helhet förenklades och besparingar åstadkommes beträffande personal samt i fråga om papper, tryckning och distribution av dragningslistan.

Styrelsen hade från dessa utgångspunkter ansett valet av vinstplaner böra stå mellan alt. II och alt. III. Mot alt. II finge erinras, att det ur allmänhetens synpunkt torde te sig mindre tillfredsställande att den för lotterna i de båda serierna införda likställigheten icke omfattade den mest åtråvärda vinsten eller den å 100,000 kronor. Enligt alt. III vore likställigheten genomförd även i denna ur lottköparnas synpunkt betydelsefulla del av vinstplanen.

I detta sammanhang finge framhållas, att det vore bolagets avsikt, att ur respektive serier lotter med samma nummer icke skulle försälas på ett och samma försäljningsställe.

Därest de sålunda av styrelsen förordade, med alt. III betecknade vinstplanerna vunne godkännande, borde det vid ett lottantal av 500.000 få ankomma på bolaget att bestämma, huruvida den nya vinstplanen eller den av Kungl. Maj:t den 24 februari 1939 fastställda skulle i visst fall tillämpas. Därest efterfrågan på lottsedlar framdeles komme att minska, skulle det vara önskvärt att vid ett lottantal under 500.000 jämväl få tillämpa systemet med två lika stora lottserier.

Såsom förhållandena utvecklats sig finner jag det i likhet med bolaget *Departements-* lämpligt, att bolaget beredes möjlighet att öka antalet lotter i varje dragning utöver nuvarande maximum 500,000. En dylik ökning förutsätter fastställande av nya vinstplaner. Övervägande skäl synas mig tala för, att bolagets såsom alternativ III betecknade förslag därvid följes. Förslaget innebär, på sätt framgår av bolagets redogörelse, att lotterna i varje dragning, därest antalet överstiger 400,000, må uppdelas i två serier med lika antal vinster och samma vinstvalörer i varje. Vardera serien skulle omfatta en högsta vinst å 100,000 kronor samt en vinst å 50,000 kronor. I övrigt skulle vinsterna fördelas i lämpliga värdegrupper enligt i huvudsak samma principer som de för närvarande tillämpade.

Förslaget medför i viss mån ett frångående av de riktlinjer, vilka godkändes av 1938 års riksdag. Med hänsyn härtill synes ärendet böra anmälas för riksdagen. Det torde, därest erinran från riksdagens sida ej möter, sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa det avgörande, vartill omständigheterna vid varje särskild tidpunkt kunna föranleda.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att förklara hinder icke möta för Kungl. Maj:t att beträffande penninglotteriväsendet i riket besluta i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i det föregående tillstyrkts.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Åke Hartvig.